

Walter W. Ristow: "What about maps?". *Library trends* (Illinois Library School: octubre, 1955); repr. in Ristow : *The Emergence of Maps in Libraries*. Hamden, Conn. - Londres : Linnet Book - Mansell Publ., 1980; pp. 32-48 (*)

Ja fa prop de deu anys que vaig revisar i resumir la bibliografia existent aleshores sobre cartoteconomia (1). El repàs va revelar un parell de fets crucials. El primer, que una gran part dels bibliotecaris tenien els mapes ben bé com a fills no desitjats i, el segon, que entre els cartotecaris hi havia un desacord notable sobre els mètodes i procediments per a registrar, arxivar i difondre els mapes.

Durant els cinc anys següents vàrem poder apreciar alguns progressos en relació amb els problemes que els mapes plantejaven als bibliotecaris. Així, la nota titulada "Maps in the Library" i publicada en el número de 15 de març de 1950 de *Library Journal's* (2) volia ser més optimista i posava en solfa una rastellera d'idees i experiències contades per un grup escollit de cartotecaris. Foren diversos els comunicants que encara consideraven imprescindible la "catequizació" dels bibliotecaris sobre la importància dels mapes en una col·lecció ben arrodonida.

De l'evolució dels esdeveniments i les fites aconseguïdes durant els darrers anys podem endevinar que el cartotecari ha arribat a la majoria d'edat i que els mapes han estat acceptats, si més no en un clima de coexistència pacífica, en la majoria de biblioteques. Això, és clar, no vol pas dir que hagin estat resoltos els problemes del cartotecari. Fugiu, fugiu. La tendència actual més encoratjadora és que els bibliotecaris, que per necessitat o per gust treballen amb mapes, s'enfronten positivament amb aquells problemes i, mitjançant una discussió responsable i decidida, procuren trobar-hi solucions enraonades i assumibles. Els informes que publiquen a l'actualitat tenen un to optimista i confident ben assumit.

Alguns d'aquests estudis han estat engegats, i menats fins a la coronació, sota el patrocini de la Geography and Map Division de la Special Libraries Association. Les trobades locals i nacionals de la Division són una bona ocasió per a discutir els problemes comuns, intercanviar idees, i informar dels projectes relatius a qualsevol aspecte de les cartoteques. Molts dels informes, així com de descripcions de col·leccions de mapes i biblioteques singulars, són publicats al *Bulletin* de la Geography and Map Division (3). Fundat l'any 1948, el *Bulletin* sortia semestralment fins a l'octubre de 1953 i va passar a trimestral a partir d'aquella data.

Els "nous aires" atribuïts als cartotecaris són el resultat de diversos factors i antecedents. D'entrada, la Segona Guerra Mundial, la qual va colpir tots els racons del planeta, va dilatar la conscienciació globalitzadora dels americans per mitjà dels mapes, els bibliotecaris inclosos. La guerra freda, la intervenció de les Nacions Unides a Corea, el nostre lideratge en la política internacional, així com la promoció creixent dels viatges, sigui per a negocis o bé sigui per lleure, han estimulat l'interès pels fets geogràfics i pels mapes.

Allò que va donar l'empenta decisiva va ser, molt possiblement, el programa de dipòsit endegat per l'Army Map Service mitjançant el qual diverses biblioteques van ingressar uns cinquanta mil fulls cartogràfics sobrers. Una cinquantena de mapes és la xifra òptima per a catalogar en una jornada normal de treball. Ocasionalment, alguns bibliotecaris han ideat i aplicat procediments per donar entrada a cinc cèntims de mapes de manera fluïda. Però empassar cinquanta mil mapes de cop i volta superava totes les expectatives. Calia sortir del tràngol d'una manera o altra. Val a dir que prou es va fer en la majoria dels casos.

Els bibliotecaris de les universitats van debatre el problema amb els professors de geografia mentre que els ocupats a les biblioteques públiques, per la seva banda, van recórrer a l'ajuda dels col·legues d'institucions germanes en les quals ja existia la secció de mapes o cartoteca. Mercès a una redistribució miraculosa de les col·leccions preexistents hom va aconseguir fer una mica de lloc per a disposar el dipòsit de mapes. Els pressupostos van ser espremutats fins a eixugar-los per tal de disposar de recursos per a adquirir calaixeres i es van crear les places del personal indispensable -en l'escaló més baix del catàleg dels llocs de treball, tot sigui dit- per tal de posar ordre i concert a l'allau cartogràfica. És així com van néixer una bona colla de noves cartoteques i com es van ampliar significativament les ja existents.

El nombre, la distribució i la mida d'aquestes col·leccions va ser objecte d'inventari l'any 1954. Va ser aplegat pel Map Resources Committee de la Geography and Map Division de la Special Libraries Association i l'escorcoll va ser publicat en forma de directori a *Map Collections in the United States and Canada* (4). El directori recull les dades de 497 col·leccions dels Estats Units i 30 del Canadà. Vint-i-dues col·leccions tenien més de cent mil fulls, i altres tantes en disposaven entre cinquanta i cent mil.

La caracterització qualitativa de cada col·lecció era obligadament fugaç, pràcticament només s'hi indicava la seva especialització temàtica i d'àmbits de cobertura preferents. Sortosament, es poden conèixer més detalls sobre els fons de cada cartoteca per mitjà de les seves guies i manuals així com pels articles divulgatius publicats a les revistes professionals.

L'Army Map Service (5) i la Library of Congress (6) no són pas absents en el grup de grans col·leccions governamentals per a les quals disposem de guia. En aquest context, és prevista la publicació d'una *Guide to the Cartographic Records in the National Archives* dintre dels propers mesos. Mentre l'esperem, ens podem fer una idea de les grans col·leccions en diversos articles (7, 8) i inventaris sectorials de materials cartogràfics. També és d'utilitat un article introductori de Gerlach publicat a *The Journal of Geography* (9) sobre els fons geogràfics i cartogràfics d'algunes biblioteques federals i estatals.

Són ben poques les cartoteques dels Estats Units que poden enorgullir-se de tenir més de cent anys d'edat. D'entre aquestes destaca la de l'American Geographical Society, la qual va engegar el 1852 amb una dotzena de mapes i que avui s'han convertit, com Ena L. Yonge ha referit en un article publicat de fa poc (10), fins a un quart de milió, aproximadament.

El programa de dipòsit de l'Army Map Service va ser especialment efectiu per a estimular la creació, l'organització i el creixement de les cartoteques universitàries. En alguns centres, la cartoteca forma part del servei de biblioteques general. En altres, en canvi, pot ser un apèndix del departament de geografia o del de geologia. Pel cap baix, vint-i-cinc universitats disposen d'una cartoteca amb més de cinquanta mil fulls. Les de Califòrnia (11, 12), Chicago, Columbia, Dartmouth, Harvard, Illinois (13-15), Northwestern, Princeton, Stanford, Yale i Wisconsin tenen una significació i un relleu especials.

Els mapes balders de l'exèrcit també van inflar els fons de diverses biblioteques públiques, sobretot de les que ja disposaven de sales o seccions de mapes ben constituïdes. Dissortadament, i contràriament al que va succeir a les universitats, les biblioteques públiques van deixar passar l'ocasió per a enfortir les seves col·leccions. Les biblioteques públiques que passen dels quaranta mil fulls no arriben a deu, segons *Map Collections*. Les biblioteques públiques de Baltimore (Enoch Pratt), Boston, Buffalo, Chicago, Cincinnati, Cleveland, Detroit, Los Angeles, Milwaukee, Newark, New York, Oakland, Philadelphia i Saint Louis han mantingut una secció de mapes de molt temps enrere.

Els bibliotecaris europeus també han format inventaris o directoris dels seus fons cartogràfics. Una publicació recent de la Library Association (16) facilita les dades d'una vintena de cartoteques localitzades a l'aglomeració londinenca. Val a dir que, llevat de les del British Museum i de la Royal Geographical Society, es tracta de col·leccions petites algunes de les quals no havien tingut esma, en anotació dels compiladors, "de proveir-se d'altra cosa més ambiciosa que no fos un atlas mundial i un joc dels fulls del mapa de l'Ordnance Survey a escala d'una milla per polzada [1:63.360]; i eren majoria les que encara no disposaven ni d'un mostrari de mapes locals del seu propi àmbit d'influència". També han estat confeccionades llistes breus de cartoteques d'Alemanya (17) i Suïssa (18).

Les frustracions més considerables experimentades pels cartotecaris s'han donat, possiblement, en la seva porfídia amb la prelació i l'adquisició de documents. La natura tan desmanegada del món de l'edició cartogràfica, la inexistència de cartobibliografies nacionals i internacionals, la proporció tan elevada de mapes realitzats per institucions cartogràfiques oficials, la variabilitat de la qualitat de les publicacions cartogràfiques, el cost molt elevat d'alguns mapes i atles, i l'absència de catàlegs o guies orientatives per a ordenar les adquisicions de mapes ha constituït, tot plegat, una barrera colossal, gairebé infranquejable, fins i tot per al bibliotecari amb més empena. No ens pot estranyar, aleshores, que una bona part de les biblioteques hagin limitat les seves compres als mapes que bonament arpleguen en els catàlegs dels seus proveïdors habituals de llibres.

El panorama, per tant i malauradament, és encara lluny de l'òptim. Algunes ajudes per a l'adquisició, així com llistes d'adreces publicades durant els darrers anys, han facilitat, tanmateix, la tasca dels cartotecaris. La d'abast internacional

més completa és *Bibliographie Cartographique Internationale* (19) la qual presenta, en la seva darrera aparició, al voltant de trenta mil publicacions cartogràfiques oficials i no oficials de vint països. També inclou una relació de catàlegs dels instituts cartogràfics oficials d'aquells mateixos països.

World Cartography (20) és una publicació periòdica de les Nacions Unides amb la pretensió de portal internacional de la informació cartogràfica tot i que no facilita dades sobre mapes específics. Els dos números publicats fins ara apleguen reports esquemàtics de les activitats cartogràfiques en diversos països amb l'accent posat en els treballs dels instituts cartogràfics oficials.

"Mapes recents d'interès" és una secció permanent en cada número trimestral de la revista *Surveying and Mapping* (21) en la qual es descriuen entre vint i vint-i-cinc mapes rellevants. Així mateix, el *Bulletin* (3) de la Geography and Map Division i *The Professional Geographer* (22) també dediquen regularment diverses planes per a oferir llistes de nous mapes i atles.

L'informe anual de les adquisicions efectuades per la Library of Congress Map Division (23) inclou la descripció d'una selecció de mapes i atles així com informació més general sobre els proveïdors i els procediments per a obtenir publicacions cartogràfiques. La notícia de les col·leccions més significatives donades o dipositades a la Map Division apareix en articles específics publicats al *Quarterly Journal* de la institució. El *Catalog of Copyright Entries, Part 6* (24) fa relació dels mapes, atles i globus registrats al U.S. Copyright Office amb una periodicitat semestral des de 1947. Cada número inclou, de promig, uns 1.200 mapes, atles i globus publicats en la majoria dels casos per editorials cartogràfiques privades americanes.

Hi ha més de vint institucions del govern dels Estats Units que publiquen mapes. La majoria d'aquestes publicacions són descrites en llistes publicades anyalment, mensual o periòdica per cada departament, servei o agència interessada. També se'n pot trobar la referència i la seva disponibilitat d'adquisició centralitzada a la *Price List 53* del Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office, per bé que la majoria dels mapes oficials són venuts directament per la institució editora i, en aquest cas, no són incloses a la *Price List 53*. Un article recent de Nellie M. Bowman (25) facilita detalls sobre on i com es poden adquirir aquests mapes. Nombroses biblioteques en tenen el dipòsit, sobretot les més grans, i reben determinats mapes oficials automàticament tot just publicats.

Es pot trobar una notícia introductòria sobre l'adquisició de publicacions cartogràfiques en diversos articles. Un mínim de tres contribucions en el número dedicat a "Maps in the Library" del *Library Journal* fan referència expressa a les adquisicions. Espenshade dóna pistes de com es pot muntar una cartoteca universitària en dos dels articles (26, 27). En aquests articles procura "introduir els bibliotecaris en les modalitats de les fonts cartogràfiques, les seves característiques i els problemes singulars que presenten, així com en la bibliografia i els mètodes necessaris per als qui vulguin estar al dia sobre publicacions cartogràfiques".

Una de les ponències del programa d'activitats de la Geography and Map Division, en el marc de la convenció de la

Special Libraries Association celebrada a Nova York el 29 de maig de 1952, es va dedicar, precisament, a l'adquisició de mapes. Tres de les comunicacions presentades a la trobada van ser publicades en el número de maig-juny de 1953 de *Special Libraries* (28). L'article de DeWald remarca l'èxit obtingut per l'operació de compra mancomunada emesa per diverses cartoteques federals durant els set o vuit anys propassats. Reunits en un comitè informal d'enllaç de proveïments, més de vuit "agències governamentals mancomunades els seus pressupostos i aconsegueixen estalvis significatius en presentar-se units en els mercats de mapes". Això és el resultat d'una tasca de coordinació ben arrelada que contrasta amb les polítiques de compra desorganitzades, i inefectives, les quals van caracteritzar els anys d'entreguerres.

En la mateixa convenció abans citada, R.E. Harrison apuntava que "la valoració dels mapes moderns era molt difícil per al llec en la matèria i no gens fàcil per al professional" en parlar sobre "Evaluation of Modern Maps" (29). Suggeria que els mapes es podien escandallar en base a (a) la tipologia dels documents i les activitats desplegades per a la seva formació, (b) pel seu disseny, és a dir per la projecció, l'escala i la simbologia aplicades, i (c) per la qualitat de l'edició endevinada per l'excel·lència del dibuix, el gravat i la impressió.

Dos altres articles dedicats a l'avaluació i a l'oportunitat de compra de mapes, presentats així mateix a la trobada, van ser publicats en un fulletó de la Geography and Map Division (30). Per una banda, Woods retreia que el valor efectiu dels mapes escolars "és presentar visualment els trets econòmics, polítics, físics i altres d'interès d'un determinat àmbit. Tanmateix, per a poder-los aprofitar cal que siguin prou grans com per poder ser observats sense pèrdua de detall des de qualsevol racó de una aula amb cinquanta o més nois i noies convenientment asseguts". Per altra banda, per a avaluar l'oportunitat de compra de mapes antics, la senyora LeGear indicava que "podia fer-se considerant (1) el seu encaix en la pròpia col·lecció; (2) la seva significació històrica com una baula en la cadena del desenvolupament cartogràfic; i (3) el seu valor monetari. Frec a frec amb l'avaluació cal posar molt esment en la correcta identificació dels exemplars, és a dir que sigui realment allò que ofereix l'anunci". Clou l'article bo i afirmant que "el plaer de col·leccionar els millors documents cartogràfics a l'abast és el premi de l'habilitat per a reconèixer i avaluar la importància dels mapes."

Algunes indicacions sobre com adquirir mapes antics i rars també apareixen en una secció de l'article de L.A. Brown i A.B. Carlson a *Library Journal* titulat "Maps in the Library" i en el capítol dedicat a mapes antics de *Invitation to Book Collecting* (31), aquell llibre tan amè de Storm i Peckham. "L'avaluació assenyada de mapes i cartes escriu Brownés el factor prioritari i més important per a l'administració i la conservació de la documentació. No és balder reiterar aquesta declaració tan òbvia atès com la valoració del material cartogràfic només s'aconsegueix a base d'un esforç incansable i pacient."

Lògicament, l'operació d'aclariment del fons és una altra faceta de l'avaluació. Com sigui que moltes biblioteques només han tingut temps, fins ara, per a emplenar la col·lecció cartogràfica, el problema de què fer dels mapes no consultats s'ha plantejat en poques ocasions. Només s'hi han vist immerses les cartoteques més grans i més antigues. En un article citat abans (28), la senyora Yonge manifesta que "un estassat asse-

nyat, fet de tant en tant, evitaria congestions i disfuncionalitats." Algunes cartoteques federals han resolt l'expedient transferint les sèries de mapes més velles a la Library of Congress. En assumir la responsabilitat de mantenir una col·lecció cartogràfica el més completa i efectiva possible, la Map Division de la Library of Congress també ha pres determinis per purgar els seus fons. Actualment, hom considera la possibilitat de descartar els duplicats de les sèries de mapes a gran escala així com les segones edicions de mapes adquirits pel dipòsit legal. L'increment en nombre i en dimensions dels fons cartogràfics, tant els d'origen governamental oficial com els d'origen comercial privat, redueix la necessitat de guardar un segon exemplar. L'elevat cost que actualment assoleix el material d'emmagatzemament i les limitacions de l'espai disponible són altres factors importants per a procedir a la reducció d'exemplars repetits.

Els mapes sobrants han estat posats a disposició d'altres biblioteques a través del Library's Exchange and Gift Division. Durant els darrers estius, la Map Division ha menat un projecte de redistribució de mapes per tal de trobar lloc adient als mapes rebuts per transferència d'altres cartoteques governamentals en les anys de la immediata postguerra i conservats sense catalogar. El programa ha estat portat a terme per joves llicenciats en geografia de diverses universitats així com per cartotecaris d'altres institucions, alguns dels quals van ser llogats temporalment per la Library of Congress. Altres foren comissionats per les seves institucions per tal de participar en la tria i redistribució de mapes duplicats. La Library of Congress ha distribuït anyalment entre cinquanta i cent mil mapes sobrants durant els cinc anys propassats. I encara hi ha centenars de milers de fulls en el dipòsit de no catalogats. Com sigui que més del cinquanta per cent seran mapes que duplicaran documents ja disponibles en les col·leccions de la Library of Congress, aquests materials poden constituir unes adquisicions cartogràfiques molt significatives per a altres cartoteques, sobretot pel que fa a documents exhaurits o fora de circulació.

D'entre tots els materials cartogràfics de consulta, els atles són els més semblants als llibres i és per això que se'ls aparelli en el tractament catalogràfic a la major part de biblioteques. La descripció es fa, el més sovint, d'acord amb les *Rules for Descriptive Cataloging in the Library of Congress* (32). Podeu obtenir fitxes impreses dels atles del catàleg de la Library of Congress a la Library's Card Division.

L'acord no és pas tan general pel que fa esment a la classificació. Les biblioteques petites classifiquen els atles d'acord amb Dewey, el més sovint, mentre que les grans institucions els disposen d'acord amb una ordenació pròpia. Una mostra límit d'això pot ser que si bé l'ordenament de la Library of Congress (publicat el 1910 amb una segona edició de 1928) fa lloc als atles en la seva classe G, la seva Map Division no l'ha aplicat mai per als seus propis atles! L'ordenament dels atles va ser revisat fa uns anys per tal d'adequar-lo amb el dels mapes i el resultat va ser publicat el 1946 en versió provisional. Un i altre han estat inclosos en la tercera edició de la *Classification, Class G* de la Library of Congress publicada el 1954 (33). Els atles adquirits per la Library of Congress d'ençà l'any 1951 han estat classificats d'acord amb aquestes normes d'ordenament. Així mateix, també fa anys que va iniciar-se un projecte per a convertir el catàleg per àmbits geogràfics dels atles en un veritable índex toponímic (34).

Cal repertoriar i arranjar els mapes en fulls solts amb algun criteri lògic o normatiu d'ordenament per tal que puguin ésser catalogats, classificats i arxivats. Les característiques i l'abast d'aquest procés preliminar de processament depèn de les condicions amb les quals es reben els mapes, de la seva quantia, de la complexitat del sistema de catalogació i de classificació emprat i del tipus de mapa o carta.

Els mapes topogràfics, les cartes aeronàutiques i nàutiques fraccionats en fulls publicats per instituts oficials de cartografia exigeixen una bona dosi de tria i arranjamet. Un sol mapa topogràfic d'un país pot presentar-se en diversos milers de fulls. A més a més, poden haver estat publicats en un lapse de temps molt llarg de manera que cal intercalar els fulls de nova publicació i les noves edicions dels antics entre els fulls ja disponibles.

Hom ha procurat facilitar la tria i l'arranjament dels mapes mitjançant diversos procediments però, al capdavant, aquesta tasca sempre ensepega amb la monotonia i la rutina més anodina i penosa. Normalment, és la feina que s'encarrega als auxiliars de més baix nivell laboral i, en conseqüència, han estat fets pocs estudis seriosos per a obtenir resultats més expeditius. El *Manual* (35) de la Library of Congress Map Division i el llibre *Maps, their Care, Repair and Preservation in Libraries* (36) de la senyora LeGear, inclouen una descripció sumària dels passos que comporta aquest treball preliminar de processament dels mapes a la Library. Alguns dels problemes plantejats per l'arranjament i catalogació de mapes a gran escala han estat tractats per la senyora Yonge en un article de fa poc (37). Adverteix que "gairebé cada país té el seu propi institut cartogràfic, cadascun dels quals amb mètodes singulars d'indexació i numeració dels fulls, alguns dels quals força complicats, així com maneres diverses de facilitar la data d'edició".

Una aproximació dels exemplars disponibles d'un mapa fragmentat en fulls es pot aconseguir mitjançant un altre mapa d'índex en el qual s'haurà sobreimprès una retícula amb la localització de cada full. I encara millor si li afegim les denominacions dels fulls i la data o dates d'edició de cadascun. Així, amb una sola cèdula de catàleg abraçarem tots els fulls del mapa.

Els mapes singulars, els que presenten un determinat àmbit en un sol full (potser al recto i al verso, o en diverses seccions), caldrà catalogar-los i classificar-los un a un, separatament. Encara no ha estat acceptat cap sistema de catalogació i classificació com a normatiu de manera que hi ha ben poca cosa a afegir al que va resumir Ottilia C. Anderson en una publicació de 1950 (38).

La major part de cartoteques dels Estats Units cataloguen i classifiquen els mapes d'acord amb els sistema Boggs-Lewis, el sistema de la Library of Congress. D'ençà la seva publicació de l'any 1945 i fins a 1949, el manual de Boggs-Lewis (39) ha influït decisivament en les biblioteques que disposaven d'una cartoteca en expansió la qual calia organitzar de totes passades. En especial, les biblioteques institucionals i d'universitats van adoptar el sistema Boggs-Lewis o el van adaptar a les seves necessitats específiques.

Durant els darrers cinc o sis anys, els procediments de catalogació de la Library of Congress presentats a *Rules of Descriptive Cataloging* (32) així com la classificació de mapes

establerta en l'edició revisada de la *Class G* (33) de la Library, han guanyat adherents. Això ha estat la conseqüència, en bona part, de la circulació de les fitxes impreses per la Library of Congress relatives als mapes distribuïts pel programa de redistribució de fons de l'Army Map Service. La L.C. segueix imprimint i distribuint lliurement les fitxes de tots els atlas i d'una selecció de mapes de la seva adquisició.

A causa de les limitacions de personal, només es cataloga una petita part dels mapes entrats a la Library of Congress. La resta són "etiquetats", això és identificats mitjançant un rètol mecanografiat amb l'autoria, el títol, la temàtica, l'escala i la data del mapa el qual és enganxat al verso del mapa, i classificats en una seqüència d'àmbit, temàtica i data.

Tot i l'ús generalitzat dels procediments de la Library of Congress en la catalogació de mapes actual, no li manquen pas crítiques. Poc després de la publicació de l'edició preliminar de *Rules of Descriptive Cataloging*, la Geography and Map Division de la Special Libraries Association va crear un comitè per a examinar el capítol dedicat als mapes, els atlas i els globus. En un avanç publicat el desembre de 1948 (40) i en un report final publicat l'octubre de 1953 (41), el comitè va dissenyar acusadament de les *Rules* de la L.C., sobre tot pel que fa a la formalització i l'ús d'un encapçalament per a cada fitxa bàsica i va proposar un encapçalament per àmbit, data i temàtica (A.D.T.). El comitè va considerar que l'encapçalament per A.D.T. era prou senzill i expeditiu per a la majoria del cartoteques petites. En el cas de col·leccions més grans proposava afegir-hi alguna altra dada per a identificar cada mapa.

Totes les grans cartoteques governamentals segueixen agafades al seu sistema propi de catalogació i classificació. El sistema de classificació modificat de Williams emprat a l'Army Map Service registra les dades més importants mitjançant en una màquina Remington-Rand i és descrit a *A Researcher's Guide to the Army Map Service* (5). Actualment el servei prepara una nova edició de la *Guide*. La cartoteca, la qual abasta els fons de l'antic Departament d'Estat i de l'Office of Strategic Services (O.S.S.), fa ús d'un sistema de catalogació per fitxes perforades d'acord amb directrius fixades per l'O.S.S. durant la guerra. Els mapes, és a dir tots els registres cartogràfics, dipositats als arxius nacionals són arxivats en "agrupaments de registres" i no pas per àmbits geogràfics. Aquest sistema és descrit en un fullletó publicat per l'administració de serveis generals (43) i en un dels articles citats abans (7).

Els problemes de la catalogació i de la classificació dels mapes també preocupa els bibliotecaris d'altres països. L'associació de documentalistes belgues va publicar un esborrany de les normes a seguir per a catalogar mapes, a tall de document de discussió, l'any 1951 (44). Barbieri va revisar els diversos sistemes de classificació emprats a diverses biblioteques italianes en un article publicat el 1952 (45).

La International Geographical Union va crear una Comissió específica dedicada a la classificació de llibres i mapes a les biblioteques en el transcurs del seu dissetè Congrés celebrat a Washington l'agost de 1952. La presideix el Dr. André Li-bault i el Dr. Arch C. Gerlach de la Library of Congress és el representant dels Estats Units. La primera tasca efectuada per la Comissió va ser la recopilació de l'inventari dels procediments de classificació existents. Se'n publicà un informe preliminar l'any 1954 (46) i un report més complet, preparat a resultes d'una trobada de la Comissió a Londres el setembre de

1954, va ser publicat en el número del *International Geographical Union Newsletter* corresponent al maig de 1955 (46).

Les cartoteques ocupen, amb ben poques excepcions, uns locals de les biblioteques que no han estat dissenyats per a guardar i servir materials que s'aparten decididament del format del llibre. Possiblement, els edificis de les biblioteques dels Estats Units que tinguin prevista una sala de mapes en els seus plànols originals no arriben a la dotzena. Preocupats per a justificar la seva existència i per a preparar i provar procediments per a ordenar i servir les seves col·leccions, els cartotecaris no han disposat de gaire temps per a estudiar el tema de la sala de mapes ideal. La senyora LeGear ha dedicat diverses planes al tema en el seu opuscle sobre Maps, Their Care, Repair and Preservation in Libraries (36) així com també va ser tractat, breument val a dir, per Whitmarsh a *Library Buildings* de Fussler (47).

Dues de les cartoteques més grans del món cal remarcar aquestes tres: han estat transferides a nous locals de fa poc. Després de cinquanta cinc anys de permanència a l'edifici central de la Library of Congress, la Map Division va iniciar el seu trasllat cap a l'Annex el 1952 i el va completar a començament de l'any 1955. Malgrat que ha calgut efectuar algunes reformes per encabir-hi els armaris de mapes, la nova seu és satisfactòria del tot. La sala de consulta de mapes ha estat equipada de cap i de nou amb taules molt àmplies de fusta natural, cadieres i prestatges per a llibres. Se li ha afegit tants armaris de mapes i d'atles com ha permès el pressupost per tal de substituir el mobiliari antiquat. Per altra banda, un report recent (48) repassa les noves instal·lacions del Departament des Cartes et Plans de la Bibliothèque Nationale a París. L'article també fa esment dels mètodes d'arxiu i de conservació així com del mobiliari aplicat.

L'opinió actual dels cartotecaris dels Estats Units és gairebé unànime a favor dels grans armaris metàl·lics amb calaixos horitzontals no gaire fondos per a l'arxiu de mapes. Hi ha diverses empreses que en fabriquen amb una qualitat acceptable. La majoria formen conjunts de cinc calaixos els quals es poden superposar en dos, tres o quatre unitats en altura, depenent de la dimensió de la col·lecció, l'espai disponible, la localització de les calaixeres (vol dir a la sala de lectura o als dipòsits) o els propòsits i preferències del personal. Mitjançant l'amuntegament de dues unitats de calaixeres hom disposarà d'una superfície a l'abast per a deixar els mapes extrets per a la consulta. Quan es disposin en piles de tres o quatre unitats, caldrà tenir escales plegables a mà per arribar als calaixos més alts.

Malauradament, hi ha una gran diversitat de dimensions de calaixos cap de les quals pot ser declarada com a "estàndard". Els calaixos amb dimensions interiors aproximades de 32 x 43 x 2 polzades [80 x 110 x 5 cm. aprox.] fan l'efecte de ser les més pràctiques. En les grans col·leccions pot ser d'utilitat disposar d'alguns calaixos de dimensions més grans així com de diverses unitats més reduïdes per a guardar els fulls, tan nombrosos, dels mapes topogràfics fraccionats. L'emmagatzemament dels mapes cargolats és tasca especialment ardua. És potser a causa del repte que això suposa que gairebé cada cartotecari s'ha empescat la seva pròpia solució (49-51).

La tendència més significativa pel que fa a la protecció dels mapes és l'increment en l'aplicació de tècniques mecàniques de reforç per laminació i l'abandonament progressiu dels

procediments manuals. Amb l'excepció de la gran premsa de desplaçament horitzontal fabricada expressament per als National Archives, els laminadors fins ara disponibles al mercat podien tractar fulls de fins a 20 per 25 polzades [50 x 63 cm. aprox.]. De fa poc, però, W.J. Barrow ha fabricat laminadors per a la Library of Congress i l'Army Map Service que poden tractar mapes de fins a 30 per 40 polzades [75 x 100 cm. aprox.] i 32 x 42 polzades [80 x 110 cm. aprox.], respectivament (52). Si bé el cost per mapa és significativament menor respecte de l'aplicació a mà, la inversió inicial en la compra d'aquestes màquines és, de ben segur, fora de l'abast de les petites biblioteques.

Els mapes, com passa amb tots els materials de les biblioteques, són per a ésser consultats. L'increment de cartoteques i de cartotecaris és testimoni de l'interès creixent que hi posen els usuaris de les biblioteques. Però per a la majoria de la gent, el mapa encara no ha assolit la distinció "d'un llibre obert per a ser llegit i repassat minuciosament" (53). Les seves potencialitats com a eina de consulta i de recerca només són aprofitades de tant en tant.

Ben diversament a l'opinió més estesa, l'ús dels mapes no és restringit ni als geògrafs ni als historiadors. A gairebé tots els dominis de l'activitat humana, els problemes plantejats pel món d'avui, atrafegat i complex, poden ser resoltos amb l'ajuda de la informació presentada pels mapes. Els lectors de les biblioteques, en la seva major part, tanmateix, ni tenen present l'existència dels materials cartogràfics per a consulta ni han estat ensinistrats en les habilitats indispensables per a llegir i interpretar els mapes amb aprofitament. Desenterrar aquests tresors i facilitar-ne l'ús és la responsabilitat i l'esperó pel qual ha de maldar el cartotecari en l'atenció de consultes.

La bibliografia sobre cartografia és molt rica i àmplia, gairebé inabastable, fins i tot per a l'iniciat. El cedulari de l'entrada sobre "Bibliografia de Cartografia" del catàleg de la Map Division de la Library of Congress presenta unes cinquanta mil fitxes i és ben lluny de ser exhaustiva. Les guies orientadores d'aquest gavadal bibliogràfic són, malauradament, escasses i d'abast limitat. Per tal de posar-hi remei, la Geography and Map Division de la Special Libraries Association va crear un comitè per a seleccionar materials de consulta bàsica per a cartoteques. En definitiva, l'objectiu del comitè és formar una guia de la recerca en cartografia, àmplia i triada alhora.

Els articles de les revistes més prestigioses són ressenyats periòdicament a *Surveying and Mapping*, al *Bulletin* de la Geography and Map Division i a *Professional Geographer*. *Imago Mundi* (55), un anuari dedicat a la història de la cartografia, inclou llistes de publicacions recents d'aquest domini.

La Map Division de la Library of Congress ha estat el principal editor de publicacions cartobibliogràfiques dels Estats Units des de la seva fundació l'any 1897. Malgrat la seva antigor, *Maps of America* (56) i *List of Geographical Atlases* (57), ambdues de Phillips, són obres clàssiques de la cartobibliografia de referència. Ara mateix, els bibliotecaris i els estudiosos de la cartografia en general frisen per la publicació del volum cinquè de *List of Geographical Atlases* la compilació del qual ha estat a cura de la senyora LeGear. Aquest suplement, actualment en premsa, a l'obra de Phillips passarà revista de tots els atles mundials (uns 2.200) adquirits per la Library of Congress des de l'any 1920. És prevista la publicació d'un sisè

volum, per a més endavant, per a fer relació dels atles regionals entrats des d'aquella data. Els títols dels atles americans datats des de 1776 fins a 1953 han estat llistats en els dos volums d'una altra obra bibliogràfica de la senyora LeGear: *United States Atlases* (58). El primer volum només presenta atles disponibles a la Library of Congress mentre que el segon aplega títols d'atles dispersos en les gairebé 130 biblioteques consultades per la compiladora.

Llevat de les obres citades abans, l'abast de les publicacions cartobibliogràfiques recents de la Library of Congress ha estat més limitat (59-60): llistes de mapes de funcionalitat especial (61), bibliografies de temàtiques singulars de cartografia (62-63) i manuals de funcionament de la casa (36).

En relació amb els serveis de consulta a les cartoteques, Woods va publicar un article amb diversos suggeriments com a material de debat per a la convenció de la Geography and Map Division de la Special Libraries Association celebrada a Toronto el juny de 1953 (64). El tema de la disponibilitat i consulta d'obres de referència cartogràfica i geogràfica a les biblioteques també va ser tractat a la mateixa trobada en comunicacions presentades per Dalphin i English (65) i per Ristow (66).

Són diverses les biblioteques i museus que han organitzat exposicions durant els darrers anys. Val la pena d'assenyalar-ho. La de presentació més treballada ha estat la dedicada a mapes històrics singulars, titulada *The World Encompassed*, i que va tenir lloc al Baltimore Museum of Art el 1952 sota els auspicis de quatre institucions d'aquella ciutat. El catàleg de l'exposició inclou textos remarcables sobre cartografia històrica així com reproduccions d'una bona colla de les rareses exhibides (67).

La cartoteconomia és una branca de la biblioteconomia gairebé totalment menystinguda per les escoles del ram. Només és possible d'efectuar-ne cursos d'especialització a l'escola de bibliotecaris de la Universitat d'Illinois (68). A més a més d'oferir una assignatura anyal sobre mapes i instruments cartobibliogràfics, aquesta universitat ha organitzat tallers d'estiu sobre tractament de mapes de dues setmanes de durada els anys 1952 i 1953. L'Escola de Bibliotecaris, la Biblioteca de la Universitat i el Departament de Geografia han promogut conferències i debats sobre dibuix, lectura, bibliografia, cura, classificació, catalogació i difusió de mapes, atles i fotografies aèries (69).

Alguns cartotecaris així com postgraduats en geografia han efectuat pràctiques de processament i arxivat de mapes per la seva participació en els Summer Projects de la Map Division de la Library of Congress esmentats ratlles amunt. Cada any, els participants en el projecte han estat convidats a visitar altres cartoteques i instituts de producció cartogràfica localitzats a la regió de Washington.

Els bibliotecaris d'arreu del món malden per a millorar els seus coneixements sobre el tractament i la consulta dels mapes. A la Library of Congress sovintegen les sol·licituds per a efectuar una parada a la Map Division en el decurs de les visites guiades per la casa. El Dr. Stefan Kotarski descriu un curs de cartografia per a bibliotecaris en el número de gener-març de 1952 de *Przegląd Biblioteczny* (70).

En resum, resulta molt encoratjador de poder constatar la gran

difusió que els coneixements de la cartoteconomia han experimentat durant els darrers deu anys mercès, sobretot, al treball entusiasta i incansable d'un petit grup d'especialistes. La perseverança en aquesta tasca mancomunada ens farà progressar vers la normalització de processos, tècniques i equips i en l'aplegament de més eines i instruments d'ajuda i consulta.

Citacions

1. - W.W. Ristow: "Maps in Libraries". *Library Journal*, 71 (1 de setembre de 1946); pp. 1101-1107.
2. - Ena L. Yonge (a cura de): "Maps in the Library. A Feature prepared by the Geography and Map Group, Special Libraries Association". *Library Journal*, 75 (15 de març de 1950); pp. 429-465.
3. - *Bulletin*. Special Libraries Association; Geography and Map Division; a cura de Marie C. Goodman, Map Division, The Library of Congress.
4. - *Map Collections in the United States and Canada*. Nova York: Special Libraries Association, 1954; a cura del Map Resources Committee, Geography and Map Division.
5. - *A Researcher's Guide to the Army Map Service Library*. Washington, D.C.: U.S. Army Map Service, 1951 (AMS Technical Manual, 46).
6. - W.W. Ristow: *The Services and Collections of the Map Division*. Washington, D.C.: Library of Congress, 1951.
7. - Charlotte M. Ashby: "The Cartographic Records Branch in the National Archives". *Bulletin*. Special Libraries Association; Geography and Map Division, 16 (1954); pp. 6-10.
8. - H. R. Friis: "Cartographic and Related Records; What They Are, How They Have been Produced and What Are the Problems of Their Administration?". *The American Archivist*, 13 (1950); pp. 135-155.
9. - A.C. Gerlach: "Potential Uses of Government Libraries for Geographical Research". *Journal of Geography*, 52 (1953); pp. 32-40.
10. - Ena L. Yonge: "The Map Department of the American Geographical Society". *The Professional Geographer*, 7 (1955); pp. 2-5.
11. - R.V. Teggart: "A University Library Reviews its Map Collection". *Library Journal*, 69 (1944); pp. 1040-1042.
12. - Ottilia C. Anderson: "A University Library Reviews its Map Collection; the Cataloguer's Point of View". *Library Journal*, 70 (1945); pp. 103-106.
13. - *Staff Manual*. Second edition. Urbana: University of Illinois Library, Map Room, 1948; pp. 86-88.
14. - B.M. Woods: *A Guide to the Map Collection in the University of Illinois Library*. Urbana, Ill.: Library School, 1952 (University of Illinois Library School, Occasional Papers, 31).
15. - B.M. Woods: "Maps on the Campus". *Illinois Libraries*, 36 (1954); pp. 159-161.
16. - Philip M. de Paris: *Library Resources in the Greater London Area. No. 1, Maps*. Londres: The Library Association, Reference and Special Libraries Section, South Eastern Group, 1953.
17. - H. P. Kosack: "Die Grossen Deutschen Kartensammlungen". *Kartographische Nachrichten*, 3, 314 (1953); pp. 22-24.
18. - W. Kreisel: "Verzeichnis der Kartensammlungen in der Schweiz". In Kreisel: *Grundlagen zu einem Schweizerischen Kartenkatalog*. Einsiedeln: In Kommission bei Benziger, 1949; pp. 81-90.
19. - *Bibliographie Cartographique Internationale*. Publiée sous les Auspices du Comité National français de Géographie et de l'Union Géographique Internationale. Paris: A. Colin, 1946-47; publicat el 1949; el número més recent és de 1953, publicat el 1955.
20. - *World Cartography*. Nova York: United Nations, Department of Social Affairs. Vol. I, 1951; Vol. II, 1952.
21. - *Surveying and Mapping*. Washington, D.C.: American Congress on Surveying and Mapping, 1941 fins a l'actualitat.
22. - *The Professional Geographer*. Washington, D.C.: Association of American Geographers, bimestral.
23. - W.W. Ristow: "Maps". *The Library of Congress Quarterly Journal of Current Acquisitions*. 11 (1954); pp. 239-249.
24. - *Catalog of Copyright Entries*. Third Series. Part 6. Maps and Atlases. Washington, D.C.: The Library of Congress, semestral.

25. - Nellie M. **Bowman**: "Publications, Maps and Charts Sold by U. S. Government Agencies Other than the Superintendent of Documents". *Special Libraries*, 44 (1953); pp. 53-65.
26. - E.B. **Espenshade**, Jr.: "Maps for the College Library". *College and Research Libraries*, 8 (1947); pp. 132-137.
27. - E.B. **Espenshade**, Jr.: "A Guide to Map Sources for Use in Building a College Map Library". *College and Research Libraries*, 9 (1948); pp. 45-53.
28. - Ena L. **Yonge**: "Map Procurement in the Special Library"; Ernest **De Wald**: "Map Procurement in Government Agencies"; Helmuth **Bay**: "Map-makers Collection". *Special Libraries*, 44 (1953); pp. 173-178.
29. - R.E. **Harrison**: "Evaluation of Modern Maps". *Special Libraries*, 44 (1953); pp. 45-47.
30. - *Keys to Map Evaluation*. Washington, D.C.: Special Libraries Association; Geography and Map Division, 1953; multicopiat.
31. - Colton **Storm**; Howard **Peckham**: *Invitation to Book Collecting, Its Pleasures and Practices*. Nova York: R. R. Bowker, 1947; pp. 144-164.
32. - *Rules for Descriptive Cataloging in the Library of Congress*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1949; p. 73.
33. - *Classification, Class G, Geography, Anthropology, Folklore, Manners and Customs, Recreation*. U. S. Library of Congress, Subject Cataloging Division. 3a ed. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1954.
34. - Maud D. **Cole**; Helen **Steinbinder**: "The Formation of a Dictionary Catalog of Atlases in the Library of Congress Map Division". *D. C. Libraries*, 23 (1952); pp. 3-5.
35. - *Departmental & Divisional Manuals No. 15*. U. S. Library of Congress. Map Division. Washington, D.C.: Library of Congress, 1950.
36. - Clara E. **LeGear**: *Maps, Their Care, Repair, and Preservation in Libraries*. Washington, D.C.: Library of Congress, 1949.
37. - Ena L. **Yonge**: "Methods of Cataloging Large Scale Maps". *Bulletin*. Special Libraries Association. Geography and Map Division, 17 (1954); pp. 1-8.
38. - Ottilia C. **Anderson**: "No Best Method to Catalog Maps". *Library Journal*, 75 (1950); pp. 450-452.
39. - S. W. **Boggs**; Dorothy C. **Lewis**: *The Classification and Cataloging of Maps and Atlases*. Nova York: Special Libraries Association, 1945.
40. - "Special Libraries Association. Preliminary Report of the Committee Appointed to Study Section 7 of the Library of Congress Rules for Descriptive Cataloging". [Suplement a] *Bulletin*. Geography and Map Division, 3 (1948); pp. I-iii.
41. - "Special Libraries Association. Final Report. Committee on Map Cataloging, Geography and Map Division, Special Libraries Association". [Suplement a] *Bulletin*. Geography and Map Division, 13 (1953); pp. 19-24.
42. - L.S. **Wilson**: "Library Filing, Classification, and Cataloging of Maps, With Special Reference to Wartime Experience". *Annals of the Association of American Geographers*, 38 (1948); pp. 6-37.
43. - *Cartographic, Photogrammetric, and Related Records*. U. S. National Archives. General Services Administration. General Records Schedule 17. GSA Reg. 3, Appendix B, 1954; multicopiat.
44. - "Règles Catalographiques pour les Cartes Geographiques". *Cahiers*, 7 (1951); pp. 80-85.
45. - Giuseppe **Barbieri**: "La Schedatura delle Carte Geografiche". *Accademie e Biblioteche d'Italia*, 20 (1952); pp. 117-127.
46. - A. **Libault**: "Commission on the Classification of Books and Maps in Libraries". *IGU Newsletter*, 5 (1954); pp. 12-15; 6 (1955); pp. 12-14.
47. - Agnes **Whitmarsh**: "Maps and Photographs". In Fussler: *Library Buildings for Library Service*. Chicago: University of Chicago Press, 1947.
48. - Myriem Foncin: "Les Nouvelles Installations du Departement des Cartes et Plans de la Bibliotheque Nationale". *Bulletin d'Informations de l'Association des Bibliothécaires Français*, 15 (1954).
49. - Nathaniel **Abelson**: "A Method for Filing Rolled Wall Maps". *Bulletin*. Special Library Association. Geography and Map Division, 15 (1954); pp. 10-12.
50. - George **Dalphin**: "More About Filing Rolled Wall Maps". *Bulletin*. Special Library Association. Geography and Map Division, 16 (1954); pp. 10-12.
51. - Shannon **McCune**: "A Simple Map Holder". *Journal of Geography*, 51 (1952); pp. 301-302.
52. - W.J. **Barrow**: *Procedures and Equipment Used in the Barrow Method of Restoring Manuscripts and Documents*. Richmond: 1952.
53. - G. H. **Dury**: *Map Interpretation*. Londres: Pitman, 1952.
54. - *Bibliography of Cartography*. U.S. Library of Congress. Map Division. Card File. La Library's Photoduplication Service facilita còpies en microfilm de la bibliografia, inclosos els suplementes.
55. - *Imago Mundi*. A Review of Early Cartography. Estocolm: Kartografiska Sallskapet, 1937 fins avui.
56. - P.L. **Phillips**: *A List of Maps of America in the Library of Congress*. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1901.
57. - P.L. **Phillips**: *A List of Geographical Atlases in the Library of Congress*. 4 v. Washington, D.C.: Government Printing Office, 1909-1920.
58. - Clara E. **LeGear**: *United States Atlases, A List of National, State, County, City and Regional Atlases*. Vol. 1, Washington, D.C.: Government Printing Office, 1950; Vol. 2, Washington, D.C.: Library of Congress, Card Division, 1953.
59. - W.W. **Ristow**: "Cartographical Publications of the Library of Congress". *The Professional Geographer*, 2 (1950); pp. 25-31.
60. - *Publications of the Map Division, Library of Congress*. Washington, D.C.: Library of Congress Map Division; edició multicopiada
61. - Marie C. **Goodman**; W.W. **Ristow**: *Marketing Maps of the United States: An Annotated Bibliography*. 2a ed. rev. Washington, D.C.: Library of Congress, 1952.
62. - W.W. **Ristow**: *Three-Dimensional Maps, An Annotated List of References, Relating to the Construction and Use of Terrain Models*. Washington, D.C.: Library of Congress, 1951.
63. - W.W. **Ristow**; Clara E. **LeGear**: *A Guide to Historical Cartography*. Washington, D.C.: Library of Congress, 1954.
64. - B.M. **Woods**: "Map Information Reference Service". *Special Libraries*, 45 (1954); pp. 103-106.
65. - G. R. **Dalphin**; V. H. **English**: "Geographical Exhibits". *Library Journal*, 79 (1954); pp. 1466-1468.
66. - W.W. **Ristow**: "Cartographic Exhibits". *Surveying and Mapping*, 14 (1954); pp. 18-25.
67. - *The World Encompassed. An Exhibition of the History of Maps Held at the Baltimore Museum of Art, October 7 to November 23, 1952*. Baltimore: The Trustees of the Walters Art Gallery, 1952.
68. - B.M. **Woods**: "Training for Map Librarianship". *Special Libraries*, 43 (1952); pp. 87-88.
69. - *Map Workshop, July 11-22, 1955*. Urbana, Ill.: Library School; University of Illinois, 1955 [fulletó d'anunci].
70. - B.M. **Woods**: [Ressenya de] **Kotarski**, Stefan.: "Pierwszy Ogólnopolski Krus Kartograficzny DLA Bibliotekarzy". *Przegląd Biblioteczny*, 20 (1952); pp. 93-98. In: *Bulletin*. Geography and Map Division, 15 (1954); pp. 12-13.